# ASIGURAREA DREPTULUI LA PENSIE ÎN RAPORT CU TENDINȚELE NAȚIONALE IMIGRAȚIONISTE

## ENSURING THE RIGHT TO RETIREMENT IN RELATION TO NATIONAL IMMIGRATION TENDENCIES

**Denis COȚOFAN**
Universitatea de Stat din Moldova
ORCID 0009-0001-3578-7427

**CZU: 369.542:364.442.6:314.743(478)**

***Rezumat:*** *Articolul abordează unul din elementele esențiale ale politicii statului în domeniul protecţie sociale din Republica Moldova. Pensia este un instrument viabil de a susţine persoanele ce se regăsesc în situaţia de risc. Totodată, sistemul de pensii din Republica Moldova funcţionează în baza de plata pensiilor de asigurări sociale din contul contribuţiilor de asigurări sociale de stat colectate de la angajatori şi persoanele asigurate, altfel, fiind proporţional cu numărul de persoanelor din ţară apte de a contribui la aceste plăţi. În consecinţă, tendinţele migraţioniste din Republica Moldova pot afecta considerabil sistemul de pensii naţional, precum şi necesită o abordare justă din partea autorităţilor naţionale, în vederea asigurării dreptului la pensie, inclusiv persoanelor ce au emigrat în alte state.*

***Cuvinte cheie:*** *pensie, date statistice, numărul populaţiei, emigrare, tratate bilaterale.*

***Abstract:*** *The article addresses one of the essential elements of the state policy in the field of social protection in the Republic of Moldova. The pension is a viable tool to support people who find themselves in a risk situation. At the same time, the pension system in the Republic of Moldova operates on the basis of the payment of social insurance pensions from the account of state social insurance contributions collected from employers and insured persons, otherwise, being proportional to the number of people in the country able to contribute to these payments . Consequently, the migration trends in the Republic of Moldova can considerably affect the national pension system, as well as require a fair approach from the national authorities, in order to ensure the right to pension, including people who have emigrated to other countries*

***Key words:*** *pension, statistical data, number of population, emigration, bilateral treaties.*

***Introducere.*** După obţinerea independenţei a Republici Moldova, statul nou creat a marcat momentul începerii unui drum lung şi anevoios de trecere de la economia de tip centralizat la economia de piaţă. Înscrierea pe aceste noi coordonate a determinat mutaţii importante în toate domeniile vieţii economice dar şi sociale, atât la nivelul întregii ţări, dar şi pentru fiecare cetăţean în parte.

Plecând de la aceste aspecte am considerat oportună demararea unui studiu care să analizeze schimbările care s-au înregistrat în cadrul sistemului de protecţie socială din ţara noastră în ultimii ani, dar mai ales gradul în care

politicile şi măsurile sociale aplicate de stat au asigurat bunăstarea socială tuturor cetăţenilor având în vedere tendinţele imigraţioniste naţionale.

Astfel, pe fondul scăderii generale a standardului de viaţă, a apariţiei unor grupuri sociale extrem de vulnerabile, plecarea peste hotarele ţării a unui număr semnificativ de concetăţeni apţi de achitare a contribuţiilor sociale, apare necesitatea efectuării unui studiu care ar avea ca obiectiv valorificarea sistemului de protecţie socială al Republici Moldova în raport cu tendinţele migraţioniste din ţară, atât din perspectiva lipsei forţei de muncă cât şi din perspectiva apărării dreptului la pensie al persoanelor ce emigrează în altă ţară. Studiul urmează să stabilească cert încât dreptul la pensie este garantat cetăţenilor de către stat.

***Metodologia cercetării.*** În cadrul procesului de cercetare va fi valorificată o paletă diversă a metodelor de cercetare, orientate să evidenţieze procesele şi particularităţile domeniului protecţiei sociale, studiind dezvoltarea procesului în timp, sub influenţa a diverşi factori, sociali, economici şi politici.

În cadrul cercetării vor fi aplicate următoarele metode: metoda analizei statistice, care a avut obiectiv colectarea datelor despre numărul populaţie din Republica Moldova şi numărul persoanelor emigrate peste hotarele ţării; metoda analizei comparative, folosită în procesul cercetării fenomenului migraţionist în Republica Moldova în raport cu perioada de timp în care s-au produs; metoda analizei sistemice, indispensabilă pentru cercetarea normelor juridice naţionale şi comunitare de ordin instituţional, material şi procedural pe subiectul cercetării; metoda analizei logice (analiza deductivă, inductivă, de generalizare, de specificare etc.) utilizată constant pe tot parcursul lucrării şi, în special, la efectuarea sintezei privind modul de identificare a informaţie statistice aplicabile cercetării, precum şi a legislaţiei aplicabile.

***Rezultatele.*** Protecţia socială este înţeleasă ca un ansamblu de relaţii publice dintre cetăţeni, pe de o parte, organele administraţiei publice şi organizaţiile specializate, pe de altă parte, ce se răsfrâng asupra asigurării cetăţenilor cu pensii, beneficii şi alte tipuri de protecţie în cazul unor circumstanţe imprevizibile, care implică pierderea sau reducerea veniturilor. Aceste cazuri includ şi pierderea surselor de trai (inclusiv văduvie, invaliditate, şomaj), naştere şi îngrijirea copiilor, lipsa minimului de existenţă, etc.

Pe lângă scopul socio-economic, sistemul de protecţie sociale are de asemenea un accent demografic, stimulând creşterea populaţiei şi speranţa de viaţă a cetăţenilor, iar funcţia politică reprezintă convergenţa nivelurilor sociale ale diferitelor segmente ale populaţiei.

În contextul globalizării şi dezvoltării relaţiilor economiei, migraţia între ţări capătă o amploare semnificativă, prin urmare apare o necesitate stringentă de a coordona dreptul la protecţia socială dintre state. Acest lucru este valabil şi pentru Republica Moldova, având în vedere că sute de mii de cetăţeni sunt angajaţi în mod legal, precum şi ilegal, în Uniunea Europeană (UE) şi comunitatea ţărilor CSI, iar numărul acestora este în permanentă creştere.

Într-un mediu în care sute de mii de cetăţenii se deplasează în străinătate, inclusiv în ţările UE în căutarea unui loc de muncă, problema mobilităţii pensiilor şi a altor beneficii sociale devine din ce în ce mai actuală. Mobilitatea pensiilor şi a altor plăţi sociale este înţeleasă ca un proces de realizări reciproce interstatale, a dreptului la protecţia socială a migraţiilor de muncă. Acest proces este reglementat prin acorduri speciale, bilaterale sau multilaterale.

Sistemul naţional de protecţie socială din Republica Moldova este destul de mare în ceea ce priveşte categorii de populaţie acoperite şi se caracterizează printr-un complex diversificat de prestaţiilor sociale, reflectate în legislaţia naţională.

Totodată, sistemul de pensii din Republica Moldova funcţionează în baza sistemului solidar de pensii (Pay As You Go) care se bazează pe plata pensiilor de asigurări sociale din contul contribuţiilor de asigurări sociale de stat colectate de la angajatori şi persoanele asigurate [2].

Prin urmare, ponderea persoanelor implicate în contribuţiile de asigurări sociale de stat este proporţională faţă de posibilitatea statului de a achita plăţile sociale precum şi a majora aceste sume.

Creşterea cheltuielilor pentru pensiile de asigurări sociale este determinată de ascensiunea numărului beneficiarilor de pensii. Reieşind din situaţia socială şi economică a ţării, sistemul de pensii are un rol însemnat în asigurarea unui trai decent al populaţiei. Îmbătrânirea populaţiei, creşterea şomajului, migraţia peste hotare a persoanelor apte de muncă precum şi practica „salariului în plic" sunt câţiva dintre factorii care pun în pericol actualul sistem de pensionare, cele mai mari provocări fiind: veniturile tuturor persoanelor se diminuează atunci când aceştia se pensionează; numărul mic al contribuabililor şi a cotelor de contribuţii sociale la sistemul de pensii; vârsta de pensionare diferită; îmbătrânirea populaţiei şi migraţia forţei de muncă; condiţii inechitabile de pensionare; economia informală şi munca nedeclarată.

În Moldova, numărul pensionarilor în 2018 a fost de circa 700 de mii de persoane, adică de aproximativ 20% din populaţie (excluzând Transnistria).

Creşterea treptată a vârstei de pensionare a început în 1999 (a fost ridicată vârsta de pensionare la 57 de ani pentru femei şi până la 62 de ani pentru bărbaţi), dar a fost îngheţat la insistenţele sindicatelor în perioada anilor 2002–2017. Din 01 ianuarie 2017, în baza unei noi reforme în domeniul pensionării din Republica Moldova, urma a fi unificată treptat vârsta de pensionare şi a perioadei de asigurare pentru bărbaţi şi femei, care va fi de 63 de ani pentru vârstă şi 34 de ani pentru stagiu de cotizare. Prin urmare, vârsta de pensionare standartă stabilită de 63 de ani pentru bărbaţi a avut efect din 01 iulie 2019 şi pentru femei din 01 iulie 2028 [17].

În doctrina juridică, noţiunea stagiului de cotizare poate fi dedus din prevederile pct. 4 al Anexa nr. 1 la Hotărârea Guvernului nr. 165/2017 pentru aprobarea Regulamentului privind modalitatea de calculare a pensiilor şi modalitatea de confirmare a stagiului de cotizare pentru stabilirea pensiilor,

astfel, norma juridică precitată, defineşte *stagiu minim de cotizare* ca perioadă minimă de activitate în care asiguraţii au realizat stagiul de cotizare prevăzut la art. 15 alin. (1) din Legea privind sistemul public de pensii, pentru a putea beneficia de pensie la împlinirea vârstei standard de pensionare [1].

Deficitul sistemului de pensii din Moldova este în continuă creştere din 2009. Începând cu anul 2019 de la bugetul de stat este acoperit deficitul trezoreriei asigurărilor sociale obligatorii în cuantum de 40%, iar suma transferuri de la bugetul de stat pentru acoperirea costurilor asigurărilor sociale este planificată pentru anul 2019 în valoare de 4,5% din PIB. Nivelul de asigurare a pensiilor în funcţie de vârstă a fost de aproximativ 29% din câştigul mediu în 2010 şi a scăzut la 26% în 2018. Pensia medie de pensionare în Moldova în 2018 a fost de aproximativ 1 660 de lei (85 euro) [17], iar în anul 2022 pensia medie a atins nivelul de 2 578 de lei (130 de euro) [3], prin urmare s-a relatat o creştere cu 55,3 %. De-a lungul anilor, raportul dintre numărul de asiguraţi persoane şi numărul pensionarilor rămâne la nivel scăzut, echivalentul momentului 1,2 la 1 [17].

Suplimentar, urmează a remarca că în anul 2018 mărimea minimului de existenţă a constituit în medie pe lună pentru o persoană 1891 de lei [4], iar în anul 2022 constitui 2485 de lei [5], astfel, în raport cu pensia medie, minimum de existenţă este garantat, totodată, nu poate fi vorba de un trai decent al persoanelor beneficiare de pensii.

Astfel, potrivit recensământului din anul 2004, populaţia Republicii Moldova constituia circa 3383332 de persoane, dintre care 2 229 892 de persoane se aflau la vârstele de 15-65 ani, perioada în care cetăţenii sunt posibili de a achita contribuţiile de asigurări sociale [6].

Totodată, potrivit recensământului din anul 2014, populaţia Republicii Moldova a constituit circa 2804801 de persoane (2998235 de persoane - populaţia estimată cu includerea persoanelor care nu au fost cuprinse la RPL 2014), iar cele apte de muncă constituie 1770404 de persoane [7].

Prin urmare, în urma unei calcul matematic, putem constatată că din anul 2004-2014, numărul populaţiei Republici Moldova s-a redus cu 578 531 de persoane în general şi, respectiv, cu 459488 de persoane apte să achite contribuţiile sociale.

Este evident că, numărul de persoane identificate prin recensământ, precum şi apte de a achita contribuţiile sociale este doar aproximativ şi nu include persoanele din stingă Nistrului şi or. Bender.

Urmează a remarca că, după anul 2014 nu au fost efectuate recensământul populaţie Republici Moldova, fapt ce generează necesitatea utilizării altor surse statistice, pentru a determina numărul populaţie ce se regăseşte permanent pe teritoriul ţării.

În acest sens, au fost utilizate datele statistice ale Biroului Naţional de Statistică al Republicii Moldova privind persoanele cu reşedinţa obişnuită, la începutul fiecărui an şi reflectate în Tabelul 1 [8].

**Tabelul 1: Populaţia cu reşedinţa obişnuită, la începutul anului, pe ani, ambele sexe.**

| Anul | Total pe țară | Apte de achita contribuţii sociale (15-65 ani) |
|---|---|---|
| 2014 | 2 869 302 | 2 043 276 |
| 2015 | 2 846 327 | 2 007 545 |
| 2016 | 2 825 628 | 1 975 004 |
| 2017 | 2 780 744 | 1 917 241 |
| 2018 | 2 729 634 | 1 859 487 |
| 2019 | 2 684 722 | 1 814 393 |
| 2020 | 2 643 675 | 1 774 120 |
| 2021 | 2 626 585 | 1 756 122 |
| 2022 | 2 603 813 | 1 736 898 |

*Sursa:*https://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice__POPrec__POP010/POP010100rcl.px/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774

Urmează a nota că, datele reflectate în Tabelul nr. 1 sunt recalculate prin aplicarea definiţiei internaţionale privind reşedinţa obişnuită, astfel, reşedinţa obişnuită este definită ca locul în care persoana a trăit preponderent în ultimele 12 luni, indiferent de absenţele temporare (în scopul recreării, vacanţei, vizitelor la rude şi prieteni, afacerilor, tratamentului medical, pelerinajelor religioase etc.). Totodată, informaţia este prezentata fără populaţia raioanelor din partea stânga a Nistrului şi mun. Bender [9].

Analizând această informaţie oficială, se desprinde faptul că populaţia Republicii Moldova este în permanentă scădere, astfel, din anul 2014 până la 2022, populaţia a scăzut cu 265489 de persoane.

Urmează a menţiona că, potrivit datelor statistice privind emigrarea autorizată se identifică că pe parcursul anilor 2014-2021 au emigrat autorizat în alte state circa 904 persoane, datele privind emigrare pentru anii respectiv şi destinaţia emigrării sunt reflectate în Tabelul 2 [10].

**Tabelul 2: Emigrarea autorizată.**

| Țara emigrării | Anul | | | | | | | | Total |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 | 2018 | 2019 | 2020 | 2021 | |
| Belarus | 7 | 3 | 1 | 2 | 1 | 9 | 3 | 1 | 27 |
| Bulgaria | 1 | | | | 1 | | | | 2 |
| Cehia | 1 | | | | | | | | 1 |
| Israel | 18 | 13 | 3 | 9 | 9 | 14 | 5 | 6 | 77 |
| Rusia | 66 | 52 | 53 | 52 | 76 | 103 | 42 | 7 | 451 |
| S.U.A. | 9 | 4 | 30 | 16 | 8 | 16 | 4 | 6 | 93 |

| | | | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Ucraina | 47 | 20 | 26 | 12 | 16 | 7 | 10 | 2 | 140 |
| Germania | | 3 | 3 | 2 | 3 | 5 | 3 | 1 | 20 |
| Italia | | 1 | 1 | | 1 | | | | 3 |
| Kazahstan | | 2 | | 3 | | | 1 | | 6 |
| Austria | | | 1 | | | 2 | | | 3 |
| Romania | | | 2 | | 1 | 1 | | | 4 |
| Estonia | | | | 1 | | | | | 1 |
| Lituania | | | | | 1 | | | | 1 |
| Turkmenistan | | | | | 1 | | | | 1 |
| Serbia | | | | | | 1 | | | 1 |
| Elveţia | | | | | | | 1 | | 1 |
| Franţa | | | | | | | 1 | | 1 |
| Alte tari | | | | | | | 71 | | 71 |
| **Total** | 149 | 98 | 120 | 97 | 118 | 158 | 141 | 23 | **904** |

*Sursa:*https://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice__POPrec__POP070/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774

Prin urmare, nu putem ignora faptul că datele privind emigrarea autorizată reflectă date exacte privind numărul de persoane care nu se află pe teritoriul Republici Moldova, având în vedere că în perioada anilor 2014-2022 au emigrat autorizat 904 de persoane, iar potrivit datelor cu privire la populaţia cu reşedinţa obişnuită, populaţia este în descreştere cu 265 489 de persoane, cifre care nu pot fi comparabile şi nu pot fi apreciat chiar şi prin prisma unor erori justificative.

În acest sens, drept sursă a informaţie cu referire la numărul populaţiei Republicii Moldova ar putea fi dedusă din datele cu privire la cetăţenii care au participat la alegerile din Republica Moldova, fiind prezenţi la secţiile de votare deschise peste hotarele ţării.

Astfel, potrivit informaţiei prezentate de către Comisia Electorale Centrale a Republicii Moldova, la alegerile Parlamentare din 30 noiembrie 2014, la secţiile de votare deschise peste hotarele ţării au participat circa 72957 de persoane [11].

În aceiaşi ordine de idei, la scrutinul Prezidenţial din 2020, au participat 26317 de persoane, iar la alegerile Parlamentare din 2021, au participat în diferite ţări circa 212434 de persoane, datele privind fiecare ţară sunt reflectate în Tabelul 3 [12].

**Tabelul 3: Informaţia dezagregată cu privire la participarea la alegeri.**

| **Ţara** | **2021** | **2020** | **2014** |
|---|---|---|---|
| Austria | 1 065 | 1 510 | 407 |
| Azerbaidjan | 39 | 53 | 44 |
| Belarus | 127 | 216 | 107 |
| Belgia | 4 698 | 6 506 | 1163 |

| | | | |
|---|---|---|---|
| Bulgaria | 166 | 239 | 154 |
| Canada | 4 046 | 5 051 | 2032 |
| Cehia | 2 249 | 3 108 | 585 |
| China | 18 | 19 | 21 |
| Cipru | 385 | 577 | |
| Danemarca | 642 | 911 | |
| EAU | 71 | 176 | |
| Elveţia | 1 283 | 1 593 | 402 |
| Estonia | 153 | 226 | 60 |
| Franţa | 23 001 | 26 939 | 4245 |
| Germania | 25 960 | 24 080 | 1715 |
| Grecia | 1 500 | 2 313 | 1735 |
| Irlanda | 8 709 | 11 189 | 1467 |
| Israel | 3 649 | 4 990 | 713 |
| Italia | 66 293 | 83 032 | 27596 |
| Japonia | 31 | 30 | |
| Letonia | 75 | 84 | |
| Lituania | 48 | 77 | 42 |
| Marea Britanie | 23 926 | 26 408 | 2334 |
| Norvegia | 383 | 598 | |
| Olanda | 2 001 | 2 779 | 203 |
| Polonia | 237 | 317 | 178 |
| Portugalia | 4 729 | 5 847 | 2088 |
| Qatar | 34 | 66 | 32 |
| România | 15 146 | 19 530 | 10454 |
| Rusia | 6 154 | 14 068 | 9521 |
| Spania | 6 594 | 8 272 | 1940 |
| SUA | 7 651 | 9 838 | 2253 |
| Suedia | 229 | 368 | 109 |
| Turcia | 412 | 1 408 | 932 |
| Ucraina | 473 | 512 | 308 |
| Ungaria | 257 | 247 | 117 |
| **Total** | 212 434 | 263 177 | 72 957 |

*Sursa:*https://alegeri.md/w/Votarea_%C3%AEn_str%C4%83in%C4%83tate_la_alegerile_parlamentare_2021

Moldova aparţine ţărilor lumii, asupra cărora afectează cel mai mult procesele de migraţie externă. Numărul de cetăţeni care sunt fie ei înşişi angajaţi migranţii, sau ai căror membri ai gospodăriei sunt, se pot apropia până la pragul de 1 milion de oameni, ceea ce depăşeşte un sfert din populaţia ţării.

Totodată, potrivit Fişei de ţară privind migraţia şi competenţele elaborată de Fundaţia Europeană de Formare pentru Moldova, în 2020, ţara avea peste 1.150.000 de migranţi internaţionali, dintr-o populaţie de puţin peste 4 milioane de locuitori, adică 28,7 % din populaţia totală. Studiile istorice privind fenomenul

migraţiei în Moldova evidenţiază un flux ridicat al migraţiei începând cu anul 1990, care s-a accelerat din 2000 şi, din nou, în 2015. Până atunci, procentul de migranţi din populaţie era ridicat (14 %), însă stabil. În perioada 2000-2020, numărul de migranţi a crescut constant, într-un ritm de aproximativ 100.000 de persoane o dată la cinci ani (până la 248.000 în perioada 2015-2020). Ţinând cont de faptul că, simultan cu depopularea, rata fertilităţii a fost scăzută, procentul de migranţi internaţionali a crescut cu 2-3% o dată la cinci ani (şi cu 6,3% în ultimii cinci ani), iar pandemia de COVID-19 pare să fi accentuat această tendinţă [13].

În acest sens, la momentul actual nu există date oficiile exacte cu privire la numărul persoanelor ce se regăsesc peste hotarele ţării şi nu participă la contribuţia asigurărilor sociale.

Suplimentar, urmează a menţiona că potrivit Raportului anual de activitate pentru anul 2022 al Casei Naţionale de Asigurări Sociale, pe perioada anului 2022 au fost stabilite: pensii – 35758 beneficiari; alocaţii sociale de stat – 13528 beneficiari; indemnizaţii de maternitate – 16138 beneficiari; indemnizaţii paternale – 4127 beneficiari; indemnizaţii pentru incapacitate temporară de muncă – 209811 beneficiari; ajutoare de şomaj şi alocaţii de integrare şi reintegrare profesională – 3591 beneficiari; indemnizaţii urmaşilor personalului medical decedat ca urmare a desfăşurării activităţii medicale în lupta cu COVID-19 – 2 beneficiari; indemnizaţii în cazul decesului unuia dintre soţi – 771 beneficiari; ajutoare şi compensaţii – circa 916642 beneficiari [14].

Suma totală de cheltuieli a constituit cifra de 33745,3 milioane lei, iar la data de 31 decembrie 2022, Registrul plătitorilor de contribuţii la BASS conţine informaţii despre 434186 plătitori [15].

Totodată, potrivit datelor furnizate de Biroul Naţional de Statistică al Republicii Moldova, la 1 ianuarie 2022, numărul total al pensionarilor a constituit 674948 de persoane, dintre care pentru limita de vârstă 520927 de persoane, de dizabilitate 113920 de persoane, de urmaşi 12953 de persoane şi pentru vechime în muncă de circa 19182 de persoane [16].

În acest sens, sistemul de asigurări sociale este unul dintre principalele instituţii de protecţie socială în condiţiile economiei de piaţă, care garantează realizarea dreptului constituţional al cetăţenilor la asigurarea materială, în caz de boală, la bătrâneţe, pierdere totală a capacităţii de muncă, pierdere a întreţinătorului, şomaj, etc, inclusiv şi persoanelor ce emigrează peste hotarele ţării.

În vederea conformării la standardele şi normele europene în domeniul protecţiei sociale, Casa Naţională de Asigurări Sociale (CNAS) aplică în prezent acorduri în domeniul securităţii sociale semnate cu Bulgaria, Portugalia, România, Luxemburg, Austria, Estonia, Cehia, Belgia, Polonia, Ungaria, Lituania, Germania, Turcia, Belarus etc.

Acordurile prevăd calculul pensiilor în baza principiului european - principiului proporţionalităţii. Atât Republica Moldova, cât şi statul contractant

calculează şi achită pensia doar pentru perioadele de asigurare realizate pe teritoriul propriu. Astfel, prestaţia socială este stabilită conform legislaţiei fiecărui stat şi se transferă beneficiarului pe teritoriul statului de domiciliere.

În baza prevederilor acordurilor internaţionale de securitate socială CNAS a stabilit 1168 de pensii, dintre care 479 de pensii au fost stabilite şi transferate pentru cetăţenii domiciliaţi în Republica Federală Germania, 303 de pensii au fost stabilite şi exportate în România, iar 147 beneficiari îşi primesc pensia în Republica Bulgaria.

De asemenea, au fost stabilite 539 de prestaţii sociale de către instituţiile competente ale altor state contractante pentru cetăţenii moldoveni, domiciliaţi actualmente în Republica Moldova, dar care au activat legal pe teritoriul acestor ţări. Republica Federală Germania transferă pensiile pe teritoriul Republicii Moldova pentru 202 beneficiari, România - pentru 106 beneficiari, Polonia - pentru 77 beneficiari, Republica Cehă - pentru 67 beneficiari şi Portugalia transferă pensii pentru 49 de beneficiari.

Acordurile internaţionale în domeniul protecţiei sociale la care Republica Moldova este parte, prevăd exportul prestaţiilor de asigurări sociale, acordate în conformitate cu legislaţiile naţionale ale statelor contractante, ceea ce presupune dreptul unui lucrător migrant de a beneficia de prestaţiile dobândite în statele în care şi-a desfăşurat activitatea, pe teritoriul statului de domiciliu. Totodată, exportul prestaţiilor nu se aplică pentru alocaţiile sociale de stat, indemnizaţiile pentru incapacitate temporară de muncă şi de maternitate, ajutoarele de şomaj, pensiile speciale pentru unele categorii de cetăţeni, acordate în conformitate cu legislaţia Republicii Moldova, dacă acordul internaţional nu prevede altfel.

Potrivit prevederilor acordurilor internaţionale, există două modalităţi de export a prestaţiilor sociale:

În baza acordurilor internaţionale în domeniul securităţii sociale între Republica Moldova şi Republica Estonia, Republica Bulgaria, precum şi Republica Belarus, plata pensiilor se efectuează pe contul bancar al instituţiei competente din statul de domiciliu al persoanei, o dată în trimestru. Plata prestaţiilor sociale în baza Acordului între Republica Moldova şi Republica Lituania în domeniul protecţiei sociale se efectuează de asemenea la contul bancar al instituţiei competente din statul de domiciliu, însă aceasta se efectuează lunar.

Potrivit acordurilor internaţionale în domeniul securităţii sociale între Republica Moldova şi România, Republica Portugheză, Republica Cehă, Republica Austria, Republica Polonă, Regatul Belgiei, Republica Ungaria, Republica Federală Germania, Republica Turcia, prestaţiile sociale sunt plătite lunar, direct pe contul bancar al beneficiarului.

La depunerea cererii privind reluarea plăţii prestaţiei sociale în baza prevederilor acordurilor internaţionale în mod obligatoriu de către beneficiar sau reprezentantul desemnat prin procură se prezintă următoarele documente în original şi copii: actul de identitate valabil la momentul depunerii cererii emis pe

teritoriul unuia dintre statele contractante; actul care confirmă locul de domiciliu/şedere al beneficiarului din ţara în care urmează să se efectueze transferul; rechizitele bancare potrivit normelor internaţionale (IBAN, SWIFT CODE), cu indicarea (denumirii băncii, filialei băncii, adresei băncii), precum şi a valutei în care să fie efectuat transferul; procura (după caz).

Guvernul Republicii Moldova a aprobat, la şedinţa din 24 august 2022, proiectul Hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru ratificarea Acordului în domeniul securităţii sociale dintre Republica Moldova şi Regatul Spaniei, semnat la 21 iulie 2022, la Madrid.

Acordul se va aplica persoanelor care sunt sau au fost asigurate în conformitate cu legislaţia ambelor sau unuia dintre statele parte la Acord. În temeiul Acordului, persoanele îndreptăţite vor beneficia de pensii pentru limită de vârstă, pensii de dizabilitate cauzată de o afecţiune generală, pensii şi indemnizaţii de dizabilitate în urma accidentelor de muncă sau cauzată de boli profesionale şi pensii de urmaş.

Conform prevederilor Acordului, la stabilirea dreptului la pensie se vor însuma perioadele de asigurare realizate pe teritoriul ambelor părţi.

Totodată, fiecare stat contractant va achita partea de pensie calculată pentru perioada de activitate realizată pe teritoriul propriu. Partea de pensie se va exporta persoanei pe teritoriul statului în care aceasta domiciliază.

***Discuţii.*** Migraţia forţei de muncă din Republica Moldova către UE are o tendinţă ascendentă constantă. Impactul migraţiei privind indicatorii macroeconomici, cum ar fi mărimea PIB-ului sau a veniturilor din pensii fondul este relativ mare. Republica Moldova a făcut progrese semnificative în problema reglementării protecţiei sociale a migranţilor: în prezent sunt semnate şi ratificate acorduri bilaterale cu 21 de state, datele fiind reflectate în Tabelul 4.

**Tabelul 4: Acordurile bilaterale semnate de către Republica Moldova**

| **Ţara** | **Data semnării** | **Ratificarea** | **Angajamentul** | **Autoritatea responsabilă din RM** | **Autoritatea responsabilă din altă ţară** |
|---|---|---|---|---|---|
| Republica Austria | 05 septembrie 2011 | Legea nr. 25 din 01 martie 2012 | 05 septembrie 2011 | Casa Naţională de Asigurări Sociale | Organizaţia instituţiilor austriece de asigurare socială |
| Guvernul Republicii Azerbaidjan | 27 noiembrie 1997 | Hotărârea nr. 1615 din 02 aprilie 1998 | | Ministerul Muncii şi Protecţiei Sociale | Ministerul Protecţiei Sociale a Populaţiei |
| Regatul Belgiei | 12 septembrie 2012 | Legea nr. 59 din 29 martie 2013 | 20 mai 2015 | Casa Naţională de Asigurări Sociale | Institutul naţional de asigurare de boală-invaliditate; Oficiul naţional de |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| | | | | | pensii<br>Fondul de accidente de muncă;<br>Fondul de boli profesionale |
| Republica Bulgară | 05 decembrie 2008 | Legea nr. 5 din 02 februarie 2009 | 20 ianuarie 2010 | Casa Naţională de Asigurări Sociale;<br>Agenţia Naţională pentru Ocuparea Forţei de Muncă | Institutul Naţional de Securitate Socială;<br>Agenţia Naţională de Venituri |
| Republică Cehă | 29 noiembrie 2011 | Legea nr. 44 din 15 martie 2012 | 04 iunie 2012 | Casa Naţională de Asigurări Sociale | Administraţia Cehă de Securitate Socială |
| Republica Estonia | 19 octombrie 2011 | Legea nr. 64 din 30 martie 2012 | 19 octombrie 2011 | Casa Naţională de Asigurări Sociale | Consiliul de Asigurări Sociale |
| Republica Lituania | 01 octombrie 2014 | Legea nr. 127 din 02 iulie 2015 | 01 octombrie 2014 | Casa Naţională de Asigurări Sociale;<br>Consiliul Naţional pentru Determinarea Dizabilităţii şi Capacităţii de Muncă | Direcţia Fondului de Asigurări Sociale de Stat pe lângă Ministerul Protecţiei sociale şi Muncii |
| Marele Ducat de Luxemburg | 14 iunie 2010 | Legea nr. 187 din 29 septembrie 2011 | 25 ianuarie 2012 | Casa Naţională de Asigurări Sociale | Inspectoratul General al Securităţii Sociale |
| Republica Polonă | 09 septembrie 2013 | Legea nr. 34 din 20 martie 2014 | 09 septembrie 2013 | Casa Naţională de Asigurări Sociale | Institutul de Asigurări Sociale;<br>Casa de Asigurări Sociale Agricole |
| Republica Portugheză | 11 februarie 2009 | Legea nr. 188 din 15 iulie 2010 | 26 octombrie 2011 | Casa Naţională de Asigurări Sociale | Direcţia Generală de Securitate Socială |
| România | 27 aprilie 2010 | Legea nr. 235 din 24 septembrie 2010 | 03 martie 2012 | Casa Naţională de Asigurări Sociale;<br>Compania Naţională de Asigurări în Medicină | Casa Naţională de Pensii Publice;<br>Casa Naţională de Asigurări în Sănătate;<br>Agenţia Naţională pentru Ocuparea |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| | | | | | Forţei de Muncă |
| Guvernul Federaţiei Ruse | 10 februarie 1995 | Hotărârea nr. 447 din 05 mai 1995 | | Ministerul Muncii şi Protecţiei Sociale | Ministerul Protecţiei Sociale a Populaţiei |
| Guvernul Ucrainei | 29 august 1995 | Hotărârea nr. 740 din 20 februarie 1996 | 23 octombrie 1998 | Ministerul Muncii şi Protecţiei Sociale | Ministerul Protecţiei Sociale a Populaţiei |
| Ungaria | 28 noiembrie 2013 | Legea nr. 79 din 23 mai 2014 | 28 noiembrie 2013 | Casa Naţională de Asigurări Sociale | Casa Naţională de Asigurări în Sănătate; Direcţia Centrală de Asigurări Naţionale cu Pensii; Oficiul Naţional pentru Reabilitare şi Afaceri Sociale |
| Guvernul Republicii Uzbekistan | 30 martie 1995 | Hotărârea nr. 530 din 13 iulie 1995 | | Ministerul Muncii şi Protecţiei Sociale | Ministerul Asigurării Sociale |
| Republica Federală Germania | 12 ianuarie 2017 | Legea nr. 206 din 06 octombrie 2017 | 26 octombrie 2017<br>03 aprilie 2018 | Casa Naţională de Asigurări Sociale | Asigurarea Socială de Stat Germană pentru Accidente; Uniunea Federală Naţională a Caselor de Asigurări de Sănătate |
| Republica Turcia | 05 mai 2017 | Legea nr. 220 din 27 octombrie 2017 | 05 mai 2017 | Casa Naţională de Asigurări Sociale; Consiliul Naţional pentru Determinarea Dizabilităţii şi Capacităţii de Muncă; Agenţia Naţională pentru Ocuparea Forţei de Muncă | Institutul de Securitate Socială; Agenţia pentru Ocuparea Forţei de Muncă Turcească |
| Republica Belarus | 23 octombrie 2019 | Legea nr. 101 din 18 iunie 2020 | 16 octombrie 2020 | Casa Naţională de Asigurări Sociale; Consiliul Naţional pentru Determinarea | Fondul de protecţie socială a populaţiei a Ministerului |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| | | | | Dizabilităţii şi Capacităţii de Muncă | Muncii şi Protecţiei Sociale; Întreprindere a unitara republicana belarusă de asigurări sociale; Comisiile de experţi medico-reabilitare |
| Republica Italiană | 18 iunie 2021 | Legea nr. 182 din 18 noiembrie 2021 | | Casa Naţională de Asigurări Sociale; Consiliul Naţional pentru Determinarea Dizabilităţii şi Capacităţii de Muncă | Institutul Naţional de Asigurări Sociale; Institutul Naţional pentru asigurarea împotriva accidentelor de muncă şi a bolilor profesionale |
| Republica Elenă | 08 septembrie 2021 | Legea nr. 183 din 18 noiembrie 2021 | 08 septembrie 2021 | Casa Naţională de Asigurări Sociale | Fondul Naţional Electronic de Securitate Socială |
| Regatul Spaniei | 21 iulie 2022 | Legea nr. 271 din 22 septembrie 2022 | 21 iulie 2022 | Ministerul Muncii şi Protecţiei Sociale | Ministerul Incluziunii, Securităţii Sociale şi Migraţiei |

*Sursa:* legis.md

În acelaşi timp, autorităţile din Republica Moldova, cu participarea tuturor părţilor interesate, inclusiv a sindicatelor, ar trebui să monitorizeze în permanenţă fluxurile de migraţie ale cetăţenilor săi în alte state şi să le catalogheze statistic pe criteriul sex-vârstă, profesional şi regional. Există necesitatea de a efectua cercetări, cum ar fi focus grupuri şi sondaje privind motivele migraţiei.

Suplimentar, sindicatele din Republica Moldova cu asistenţa Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene şi Ministerul Muncii şi Protecţie Sociale, ar trebui să acorde mai multă atenţie protejării drepturilor sociale şi de muncă ale migranţilor de muncă. Protecţia ar trebui să privească în primul rând aspecte precum angajarea legală, egalitatea salariului şi excluderea salariului în plic.

***Concluzii.*** Republica Moldova trebuie să continue procesul de încheiere acorduri bilaterale de securitate socială cu alte ţări care nu sunt încă acoperite de acestea acorduri şi ar trebui să dezvolte şi să implementeze acţiuni clare

pentru a crea condiţii pentru întoarcerea emigranţilor de muncă acasă, adică reintegrarea lor.

La fel, este foarte important ca autorităţile publice, împreună cu sindicatele, să desfăşoare activităţi pentru creşterea nivelului de alfabetizarea juridică şi conştientizarea a migranţilor de muncă în domeniul protecţie sociale.

**Bibliografie:**


1. Hotărârea de Guvern nr. 165/2017 pentru aprobarea Regulamentului privind modalitatea de calculare a pensiilor şi modalitatea de confirmare a stagiului de cotizare pentru stabilirea pensiilor. Publicat: 24-03-2017 în Monitorul Oficial Nr. 85-91 art. 235. [Accesat 27.05.2022] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130619&lang=ro# .
2. Ministerul Muncii şi Protecţie Sociale. Despre reforma sistemului de pensii. [Accesat 19.03.2023] Disponibil: https://old.msmps.gov.md/ro/content/despre-reforma-sistemului-de-pensii.
3. Biroul Naţional de Statistică al Republici Moldova. Protecţia socială a populaţiei. [Accesat 19.03.2023] Disponibil: https://statistica.gov.md/ro/statistic_indicator_details/7 .
4. Biroul Naţional de Statistică al Republici Moldova. Minimul de existenţă în anul 2018. [Accesat 19.03.2023] Disponibil: https://statistica.gov.md/ro/minimul-de-existenta-in-anul-2018-9442_3139.html .
5. Biroul Naţional de Statistică al Republici Moldova. Nivelul de trai al populaţiei. [Accesat 19.03.2023] Disponibil: https://statistica.gov.md/ro/statistic_indicator_details/3 .
6. Biroul Naţional de Statistică al Republici Moldova. Caracteristici demografice, naţionale, lingvistice, culturale. [Accesat 19.03.2023] Disponibil: https://statistica.gov.md/ro/caracteristici-demografice-nationale-lingvistice-culturale-52_3669.html .
7. Biroul Naţional de Statistică al Republici Moldova. Rezultatele Recensământului Populaţiei şi al Locuinţelor 2014 (RPL2014). [Accesat 19.03.2023] Disponibil: https://statistica.gov.md/ro/rezultatele-recensamantului-populatiei-si-al-locuintelor-2014-rpl2014-122_4280.html .
8. Biroul Naţional de Statistică al Republici Moldova. Populaţia cu reşedinţă obişnuita pe sexe si medii la începutul anului, 2014-2022. [Accesat 19.03.2023] Disponibil: https://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice__POPrec__POP010/POP010100rcl.px/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774 .

9. Biroul Naţional de Statistică al Republici Moldova. Populaţia şi procesele demografice. [Accesat 19.03.2023] Disponibil: https://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice__POPrec__POP070/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774.
10. Biroul Naţional de Statistică al Republici Moldova. Populaţia şi procesele demografice. [Accesat 19.03.2023] Disponibil: https://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice__POPrec__POP070/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774.
11. Comisia Electorală Centrală a Republicii Moldova. Rezultatele alegerilor excel. [Accesat 19.03.2023] Disponibil: https://a.cec.md/ro/rezultatele-alegerilor-excel-3926.html .
12. Alegeri. Votarea în străinătate la alegerile parlamentare 2021. [Accesat 19.03.2023] Disponibil:https://alegeri.md/w/Votarea_%C3%AEn_str%C4%83in%C4%83tate_la_alegerile_parlamentare_2021 .
13. Fişă de ţară privind migraţia şi competenţele Moldova. Fundaţia Europeană de Formare, 2021. [Accesat 19.03.2023] Disponibil: https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/2021-11/etf_skills_and_migration_country_fiche_moldova_2021_ro.pdf .
14. Casa Naţională de Asigurări Sociale. Rapoarte anuale privind activitatea CNAS. [Accesat 19.03.2023] Disponibil: https://cnas.gov.md/lib.php?l=ro&idc=417&t=/Rapoarte/Rapoarte-anuale-privind-activitatea-CNAS& .
15. Casa Naţională de Asigurări Sociale. Rapoarte anuale privind activitatea CNAS. [Accesat 19.03.2023] Disponibil: https://cnas.gov.md/lib.php?l=ro&idc=417&t=/Rapoarte/Rapoarte-anuale-privind-activitatea-CNAS& .
16. Biroul Naţional de Statistică al Republici Moldova. Protecţia socială a populaţiei. [Accesat 19.03.2023] Disponibil: https://statistica.gov.md/ro/statistic_indicator_details/7 .
17. Трудовая миграция в ЕС и система социального обеспечения в Беларуси, Молдове и Украине: правовой анализ и оценка экономических взаимосвязей. Аналитический отчет. Минск, 2019. [Accesat 19.03.2023] Disponibil: https://eap-csf.eu/wp-content/uploads/ANALYTICAL-REPORT-Labour-migration-and-pension-systems-RU.pdf .